

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT LAPJA

— A SZÉKELYUDVARHELYI „SZÉKELY TÁRSASÁG“ HIVATALOS KÖZLÖNYE —

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és osztrótkön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Kézszeg, papok, gazdasági egyesületi tagok és közéleti előljárók egész évre 8 K, tanítók, közéleti és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.
Telefonszám 15. Egy példány 10 fillér. Telefonszám 15.

FŐSZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

BETEGH PÁL

FELELŐS SZERKESZTŐ:

SZÁSZ ENDRE

FŐMUNKATÁRS:

FÜLEI SZÁNTÓ LAJOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Kéziratokat vissza nem adjuk.

Apróhirdetések szavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérért más hirdetések eladó árszabása szerint. Nyílt-tér az a 1 K. A nyílt-tér és hirdetések díja előre fizetendő.

M. kir. postatakarékpénztári cheque-számla 10,489. szám.

Iparra székely!

Előtted a jövő.

Iskolai évek zárultával a sajtóhasárok előkelő helyein rendszerint megjelennek az „Élet-pályák“, „Szülők figyelmébe“ cím alá fogott okos tanácsok, melyek szülőt és gyermeket figyelmeztetnek, hogy az inaktív pályák tulzsufaltsága a felnövő új nemzedékek elől mindinkább elzárja az érvényesülés lehetőségét s az állam és társadalom nem bírja el a proletár tömegek eltartását. Megjósolják, hogy az „uri foglalkozások“-nak nevezett pályákon kevés szerencsés ember boldogulhat. A többség egész életén keresztül csalódottan küzd diplomája mellett a megélhetésért. Ellenben a gyakorlati iparos és kereskedői pályákon jóval nagyobb százalék boldogul s szerrez az önállóság és függetlenség öntudatot nevelő révén vagyont, tekintélyt és befolyást.

Én az iskolai év derekán szólok a székely szülőkhöz és a székely ifjakhoz s vetem föl a pályaválasztás kérdését, amikor még bőséges idő van hátra a megfontolásra és az elhatározás megérlelésére. Én is azt mondom, hogy a gyakorlati pályák felkarolása és kifejlesztése egyesek és az egész székely nemzet részéről elsőbrendű kérdés minden egyébnél, s hogy csak ennek megértése és öntudatos ápolása nyithatja meg a boldogulásnak százféle forrásait s vetheti meg a kultúra tényleges alapjait.

Korszakos fordulóponthoz értünk, a mikor a fizikai munkát általában jobban honorálják, mint a szellemi munkát. A napidíjas két-három koronáját elérte, sokszor felül is haladja a tanulatlan napszamos keresete. Egy képzett bádigos segéd napi 6—8 koronát szerez, a közműves és ács 4—6 koronát, asztalos, lakatos ugyanannyit, a cipész, szabó sem kevesebbet, gépgyári munkás havi 100 koronától 200 koronáig viszi föl; kőfaragó napi 6—20 koronáig, a diszitő iparban: kárpitos, szobrász, festő, parkettező, cementező, stb. a munkaalkalmak szerint, a tehetség és fejlett műveltség honorálásaképpen 400 korona havi keresetet is elér, műhely- vagy gyári művezetőt 500—600 korona havi fizetéssel is alkalmaznak.

Az istenadta tehetség a gyakorlati pályákon sokkal szabadabban érvényesülhet s hogy a székelyben van fogékonyság és kellő szakképzés mellett halad is az iparban, annak illusztrálásául csak egy példát említek.

Egy általam elhelyezett székely fiú a szücs ipart tanulta. Félszabadulása után nyakába vette a világot és bejárta Európa nagyobb városait. Tavaly Londonból hazajött sorozásra s meglátogatott. Éppen kapóra jött, egy mintaműhely kellett volna gazdát kapjon, melyet az állam ingyen adományozott volna teljes felszereléssel. Fölkínáltam neki, de ő azt felelte, hogy még fiatal és tovább akar tanulni. Különben is, amikor önállóvá lesz, mert mindenestre hazafog jönni tudását érvényesíteni, akkor lesz neki pénze az életkezdéshez.

Tudtam, hogy egy szegény napszamosnak a gyermeke és így érdeklődtem, hogy a még alig 21 éves fiatal urnak honnan van annyi pénze.

— Londonban — válaszolt — heti 80 korona fizetésem volt. Felét elköltöttem magamra s a másik felét meggyűjtöttem.

Sorozás után elutazott Lipcsébe a szücsipari szakiskola látogatására, hogy a szabást és a szörme vegytani preparálását és festését megtanulja.

Az új nevelésű székely iparos ifjuság soraiban számosan akadnak már hasonló jeles képzettségű ifjak, kik sereggestől keresik fel Bécs, München, Berlin, Páris és London világmetropolisokat, szaktudásuk és műveltségük szélesítésére. — Én érintkezem velük és bizonyíthatom, hogy ezek az ifju urak nemcsak szépen dolgozni és keresni tudnak, hanem a művelt társadalomban is megállják a helyüket.

A régi pánthoflis, blaumontagózó mesterlegények különben is eltűntek, s az ifju generáció általában többet ad magára. A ki jobb iskolai előképzettséggel és jobb házi neveléssel lépett az ipari pályára, az természetesen gyorsabban haladt s az érvényesülés terén fokozatokat rendszeresített.

Az önállóság terén az ipari szaktudás és intelligencia még szembetűnőbben érvényesül. A míg az ipari munkás keresetben meghaladta a kishivatalnokot s

a java elérte már a középvivatalnok keresetét is, addig az önálló iparosok és kereskedők anyagiakban a magasrangu hivatalnokokkal vetélkednek. Ott, ahol a közgazdaságnak eze nágai vezetnek a közéletben. A jelenségek nálunk is mutatkoznak s legalább is egyes példákat már lehet látni. Természetesen azoknál, akik nem csak jobb előképzettséggel léptek az iparra, hanem szakmabeli tanulásukat nem tekintették befejezettnek az inaskodás végzésével. Akik mint vándorlólegények szétnéztek a nagyvilágban, s a nagy iparvárosok erős kulturszellemeinek hatása alatt a szélesebb látókört, intelligenciát s a viszonyokhoz alkalmazkodni tudást megszerezték. Ezek igenis mintáivá váltak az iparos osztályoknak. —

Soha jobb alkalma a székelységnek az ipar meggyökereztetésére, mint mostan, nem volt. A marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara az első lépéstől kezdve gyámolítja az iparra térő gyermekeket. A segédeknek tanulmányuti ösztöndíjak állanak rendelkezésre. A kormány az érdemes kezdő mestereknek ingyen szerszám- és gépsegélyt adományoz. A székely körvasut közelíti megnyitásával a Székelyföld jó darab része világforgalmi utvonalba fog esni, nagyobb értéke lesz az anyagnak és a munkának.

Az a nemzedék tehát, amelyik most az ipari pályára lép, sokkal szerencsésebb lesz, mint az, mely a hivatali pályán kereste boldogulását, s most reménytelenül kilincsel egy-egy szerényke állásért.

Székely szülők, adjátok gyermekeiteket az iparra, ne az elemi osztályból, mert a modern ipar több előképzettséget követel; hanem a gimnázium, vagy polgári iskola negyedik osztályából. Ha megértitek ezt az intelmet, akkor itt egykor más életviszonyok fognak előállni, a kereső ipar erőt ad a társadalomnak, éltetni és virágoztatni fogja a kultúrát, mely után más osztálybeliek is boldogulnak. S a magyar hegemóniát Erdélyben majd nem lesz okunk féltetni.

László Gyula.

Tisztviselőtelep

Udvarhelyen.

Egy új városrész alakulóban.

Hol lesznek az iskolák?

(Saját tud.) Tagadhatatlan, hogy az utóbbi néhány év alatt Székelyudvarhely — vagy mint a bennesszülöttek emlegetni szeretik: a székely főváros — nagyot haladt a fejlődés útján. Ha egyebet nem is említünk, az aszfalt és a villamos világítás olyan tényezők, amelyek rendszerint a nagyvárosi kényelmek alkotó elemei, a kisvárosban pedig azt az utat jelölik ki, amely a nagy vidéki gócpont kialakulásához vezet. Hogy azonban azzá is legyen, ahhoz szükséges az is, hogy a város intéző körei egyéb téren is igyekezzenek okos politikával a város fejlesztés nagy munkájához hozzájárulni.

Az a terv, amely most Bodó Ferenc városi mérnök irászatlanul fekszik s amellyel legközelebb a város képviselőtestületének is alkalma lesz foglalkoznia, mindenesetre olyan, amely — ha sikerül — jelentős lépést tesz Székelyudvarhely fejlődésében. Arról van szó, hogy a közel jövőben tisztviselőtelep létesül Székelyudvarhelyen s ezzel együtt egy új város részével bővül a város.

A részletes tervet már elkészítette Bodó Ferenc városi mérnök s most a részletes program kidolgozásán fáradozik. A terv szerint közvetlen a Sétátér mellett a Csemete-kert és környéke használatnak föl a tisztviselőtelep céljaira. Az új városrész főutcája a tervben Rákóczy-utként szereplő utvonala lenne, amely a Barátok teréről kiindulva egyenes irányban a vasuti pályáig vezetne. Az utat átszelő Küküllőre hidat terveznek. Az ut baloldala középületek telkei gyanánt szerepel a tervben. És pedig mintegy három és fél holdnyi terület szolgálja a polgári leányiskola, elemi iskola és a királyi törvénytörvényes helyeül. A Rákóczy ut jobb oldala, ugyancsak a középületek körül mindenütt felparcellázott területtel alkotná a tulajdonképpeni tisztviselőtelepet. Mintegy hat és egynegyed hold kerülne így telparcellázásra és ötvenhat házastelek lenne. A hid mellett legértékesebb területnek, mely 350 négyzetöl 10 ezer 400 korona volna az ára. A legolcsóbb telek ára 2 ezer 200 koronában állapított meg. Ez a rész, amely egyben a legkisebb parcella is, 110 négyzetöl nagysága.

Az egész terület a város tulajdonában van s így kisajátításra szükség nincs. Mintegy háromszáz ezer korona értéket képvisel az egész terület, amelynek felosztása természetesen maga után vonná a mostani csemete-kert megszüntetését. Az a terület, amely a kir. törvénytörvényes ré-

szere van föntartva, az esetben, ha erre a célra nem volna alkalmas, szintén parcellázás alá kerülne.

Körül-belül ezeket foglalja magában a városi mérnök terve s mi a legjobban örülnék neki, ha sikerülne is. S igazán nem a mindenáron való akadékoskodás, hanem a közérdek szemellett tartása lebeg szemünk előtt, mikor egynéhány szempont figyelmen kívül hagyását jelezzük. A tervben szerepel a polgári leányiskola és elemi iskola is, mint amelyek tisztán a tisztviselőtelepen volnának elhelyezhetők. Bizonyos, hogyha ide építenék a két iskolát, esetleg a törvényszéket is, nagyban elősegítenék a tisztviselőtelep kialakulását. Azonban nem lehet feledni, hogy iskolákról van szó s egy jövődoheli városrészt érdekeiért nem szabad feláldozni ugyszólván az egész város érdekét. Mert semmiképpen nem helyeseltjük, hogy a két iskolát a város középpontjától messze kívül eső helyen építsék föl s apró gyöngye elemi iskolás gyerekeket arra kényszerítsenek ezáltal, hogy mindennap négyszer-ötször tegyék meg az oda vezető hatalmas utat. Ha valahol, úgy az iskolák helyének kijelölésénél feltétlenül szükség, hogy az épület a város szívében, központján, hozzáférhető helyen legyen. Ha arról volna szó, hogy a kerület igényeinek megfelelő egy-két tanítós iskolának jelöljenek ki helyet a tisztviselőtelepen, semmi kifogásunk nem volna a terv ellen. Így azonban kötelességünknek tartjuk tiltakozni. Egy városrészt fejlődését kérészkolnálni nem lehet. Mi azt hisszük, hogy a tisztviselőtelep a két iskola nélkül is igen rövid idő alatt kiépül. Székelyudvarhely a tisztviselők városa s mi bizonyosra vesszük, hogy hamarosan akad majd megfelelő ajánlkozó, ha az egyes parcellák megszerzésének végleges feltételei nyilvánosságra kerülnek. Az iskolák számára akad majd a város belterületén megfelelő telek s bizonyos, hogy a tisztviselőtelep ezek nélkül is egyik legszebb részévé fog kifejlődni Székelyudvarhelynek.

A székely akció.

Dolgozik a kirendeltség.

(Saját tud.) Az a hatalmas mozgalom, amely ugyszólván az egész társadalmat sorompóba szólította a veszendő székelység megmentésére, ha sokra nem is, de egy jelentős eredményre rámutathat: a székely kirendeltségek. Kicsiny méretekben ugyan, szegényes eszközökkel, de a székelyudvarhelyi székely kirendeltség derekasan kiveszi a részét a székely akcióból. Azok az alábbi sorok, a melyek a kirendeltségnek a legutóbbi napokban végzett munkájáról számolnak be, nemcsak a kirendeltség életrealóságát, hanem a vezetés hivatott voltát is bizonyítják. Tudósításaink ezek:

Tejszövetkezetek a megyében.

A földmivvelésügyi miniszter a kiskolymosi tejszövetkezetnek 1800 K államsegélyt engedélyezett. Ezzel a megyében a tejszövetkezetek száma 18-ra emelkedett. Új tejszövetkezet fog alakulni Héjjasfalván az ottani székely gazdakör tagjaiból, kik mint

már említettük a székelyföldi miniszteri kirendeltség hatáskörébe lettek — az ő kérésükre — bevonva és az udvarhelymegyei megbízott gondozása alá lettek beosztva.

Háziipari tanfolyamok.

Hogy a hosszú téli napokon a falusi nép a korcsmázástól elvonassék és a használható foglalkozásokhoz szoktattassék, szerte az országban háziipari tanfolyamok tartatnak a földmivvelésügyi miniszter segélyével. Nálunk Czirmes Bálint kereszturi tanítóképezdei gazdasági szaktanár is kap erre külön dotációt, hogy az ottani vidéken rendeztesen ilyen háziipari többnyire fadaragó tanfolyamokat. A miniszteri kirendeltség az ő külön dotációjával a vármegye más részén tart ilyen tanfolyamokat. Szentkirályon méhkaptárkészítő tanfolyam folyik Bese János alsuthi méhésztanár vezetésével igen szép eredménnyel. Nemcsak a helybeliek, de távolabbi falvak méhészei is részt vesznek ott és készítik az országos hármasszaka kaptárakat. Oroszhegyen, Vargyason, Homoródalmáson képzett kereskemesterek vezetése alatt fadaragó tanfolyam folyik. Derzben az ott létesített 1 holdas füzfatelep vesszőjének földolgozására ugoesamegyei kosárfonó mester vezetése mellett füzfatelep tanfolyam indul meg. Ugyancsak itt fog megindulni egy Veszprém megyéből hozott bakonyi fadaragó mester vezetése mellett a bükkfából készített világhírű bakonyi lapát, villa, gereblye és talicskakészítő tanfolyam, ugy azonban, hogy háziipari szövetséget is létesül és ezentul piacra fognak a tagok dolgozni. A miniszteri kirendeltség tervbe vette még egy kefekötő tanfolyam létesítését is.

Ingyenes népkönyvtárak.

Darányi földmivvelésügyi miniszter — a miniszteri kirendeltség előterjesztésére — a vágási, nagykedei, székelyvécei és székelyszállási gazdaköröknek 100—100 kötetből álló népkönyvtárt és szekrényt beszerzésére 20—20 koronát engedélyezett. Ohajtandó volna, hogy ezen áldásos intézményt minden jóra való gazdakör szerezné meg magának, hogy tagjait a téli korcsmázástól elvonja és lelkületét művelje az olvasás által.

Államsegély legelővásárra.

A tordáifalvi gazdakör 30 tagja két év előtt megvásárolta a varsági havasalján a Szilágyi nevű közel 200 holdas legelőterületet. Az volt a céljuk, hogy a területen, miután Tordáifalva községnek legelője alig néhány hold, tehát a gazdak növénydekmarhájukat nyári legelőn tartani nem tudták, fejlesztik szarvasmarhatenyésztésüket. A megvett legelő azonban rendkívül silány volt, a két évi szárazság miatt pedig a fűnövése is oly gyenge, hogy azon a növénydekmarha csak szinylődött s mindössze talán 3 hold tudott csak egy borjut nyári legelőn kitarítani. A miniszteri kirendeltséghez fordultak tehát legelőjavítási segélyért. A korhadat fatuskókat fölszedték, elégették, borókabokrokot gyökerestől kitakarították, a nagy és sűrű köveket nagy rakásokba gyűjtötték, a szőrfűves területet fektetés által megtrágyázták, fűmaggal bevetették, megfogasolták, egyszóval igen szép szorgalmas munkával a legelőnek most majdnem felét már használhatóvá tették, jobb

és nemesebb fűvet termővé, míg azelőtt nyári élelmet talált a legelőn 50 drb üsző, addig ujjban — a szárazság dacára — 120 drb állat legelt ott, a kirendeltségtől kapott államsegélyt a vételár tartozásuk csökkentésére a takarékpénztárba fizették. Az értelmes, ügyes, szorgalmas népek most legutóbb Darányi földmivvelésügyi miniszter — a miniszteri kirendeltség javaslatára — négyezer korona államsegélyt utalványozott, hogy értelmes igyekezetüket és szorgalmukat megjutalmazza, és a legelővásárlási tartozásaik terhével őket megkönnyebbitse.

POLITIKA.

— A helyzet képe. —

Ugyancsak szürkén, unalmasan kezdődött az esztendő második hónapja s ezzel együtt a hét is. Általános csend a jellemző a hét eddigi napjaira, ámbar igen félős, hogy itt a nagy viharokat megelőző csendről van szó. A hét kiemelkedő politikai mozzanatai ezek voltak:

A debreceni választás.

A debreceni választás, amely a függetlenségi párt fényes győzelmét jelenti, még most is sok vitára adott alkalmat. Csanak Jánosban, aki 600 szótöbbséggel győzte le a Degenfelde, elvhu, régi függetlenségi embert nyert a párt s megválasztásában annak dokumentumát látják, hogy dacára a sok rágalomnak, a függetlenségi párt ma is az a nép előtt, ami idáig volt: a tiszta, hamisítatlanul becsületos magyar politika megszentelője.

A Ne temere.

A hét elején került nyilvánosságra a döntés a szentszék részéről az országos hullámokat vert Ne temere pápai dekrétum ügyében, habár nem is véglegesen. A pápa a vegyes házasságokra vonatkozó új intézkedéseket továbbra egy évre felfüggesztette. Egy évig tehát lekerül a napirendről az ominózus ügy.

A miniszterelnök Bécsben.

Azok, a kik a miniszterelnök bécsi utjától bármilyen irányban döntést vártak, nagyon csalódtak. Wekerle miniszterelnök hétfőn utazott Bécsbe s még a délután folyamán felkereste Aerenthal báró külügyminisztert és Burián báró közös pénzügyminisztert. Külpolitikai kérdésekről tárgyalt a miniszterekkel s kedden a királynál jelent meg, hogy a politikai helyzetről jelentést tegyen. Hivatalosan azt jelentik ki, hogy a miniszterelnök keddi kihallgatása csupán tájékoztató jellegű.

A képviselőház.

Szombaton befejeződött az adóreform vitája, hétfőn és kedden nem tartott ülést a képviselőház. Szerdán megkezdtek az adóreform részletes tárgyalását.

Az önálló bank.

Bécsi hírek szerint a bank-kérdésben folytatandó tanácskozásokat még e héten megkezdik. A tárgyalások előreláthatólag azon elaboratum alapján indulnak meg, melyet a magyar kormány a kartell-bank ügyében szerkesztett. Wekerle miniszterelnök — állítólag — már meg is nyerte erre Kossuth Ferenc memorandum-szerű jóváhagyását. A végleges döntés előtt a király elnöklése alatt koronatanács lesz.

SZINESKÉREK

*

AZ ÜZLET-ÜZLET. — A PÁRBAL. — A TELEFON.

Nagyobb társaságban politikáról esett szó a napokban. Egy öreg deresedő fejű ur, aki eddig nem vett részt a vitában, egyszerre megszólalt:

— Ausztria is olyan üzletet akar Magyarországgal kötni, mint az én falam korcsmárosa.

Beállított a korcsmájába nagy sírással egy parasztasszony.

— Mi a baj Julia hugom?

— A kis fiamat kellene megkereszteltetni, de a pap addig nem keresztel, amíg nyolc pengőt nem fizetek.

— Csak az a baj? Nezze itt van 10 forint, kereszteltesd meg a gyereket s hozd vissza a két pengőt nekem.

Elment az asszony s délután hállkodva hozza a két pengőt.

Az Isten áldja meg szomszéd, jót tett velem. De miért is tette, hiszen soha sem szokott adakozni mások?

— Hadd el fiam, az üzlet-üzlet.

— Nem értem.

— Hát értsd meg. A te gyereket megkeresztelte a pap, ez nekem jó. Én kaptam két jó forintot, ez nekem jó. A pap kapott egy hamis tizeset, ez pedig neki jó, miért olyan fukar, hogy a szegény asszony gyereket ingyen meg nem kereszteli.

Ausztria is akar adni egy hamis bankot s nekünk is jó lesz — ha lesz lelkünk feladni az önálló bankot!

Ez a történet még abból a ré jó világból való, mikor az emberek még — jó vicceket is tudtak csinálni. Marosvásárhelyen, a székely társ-városban, az ötvenes években nagy feltűnést keltett az a lovagias ügy, a mely a kollegium nagyírhű professora, Mentovich Ferenc és egyik tanártársa között keletkezett. Annál többet kacagtak az ügy radikális megoldásán.

A nagyerdőben állott szombe a két ellenfél. A segédek feltették a formális kérdést; kibékülnek e?

Egyikünk ma itt halva marad — jelentette ki zordul Mentovich ellenfele.

Egyéb sem kellett Mentovichnak. Nyugodtan zsebreágta a pisztolyát: — Igen? Akkor te csak maradj itt barátom, ha éppen megakarsz halni.

Serkon fordult és kiabálhattak neki, mintha semmi sem történt volna, besétált a városba.

Este — és itt jön a dolog legérdekesebb része — nyugodtan tarokkozott együtt a megbékélt ellenféllel.

Egy ismert udvarhelymegyei földbirtokosról szól a krónika. Hogy kiről, azt már nem árulhatjuk el, azt tiltja a diszkreció.

A birtokos nemrég 'tefont vezetett be a házába. A dolgozó szobáját összekötötte az istállóval is, a Pista rezidenciájával. Egyre azonban nem számított.

Pista barátunk mindenütt inkább tartózkodott, csak az istállóban nem. Hol a takarmány-szérűben foglalkozkodott, hol pedig betért haza egy kis paprikás szalonnára.

Tőle aztán berreghetett a telefoncsengő. Legföllebb a lovak ijedezhettek a különös hangtól.

Ilyenformán tehát kárbaveszett volna a telefon, ha a földbirtokos

JÁNOS JUDÁNÁL
ZANKOVITS
RI DAVAT-ÖKKEK

leszállított árban kaphatók.

Kobrak-cipők

Legszebb kivitelben, ugyanott

